

Udgiveren af ovennævnte bind, den engelske historiker C. A. Macartney (f. 1895) har en stor produktion bag sig især omhandlende Ungarns historie i middelalderen. I de seneste år har han dog mest beskæftiget sig med Øst- og Centraleuropas nyere historie (*Independent Eastern Europe* (sammen med A. W. Palmer)), 1962, *The Habsburg Empire 1790-1918*, 1962, og *Maria Theresia and the House of Austria*, 1969).

Macartneys omfattende viden og brede orientering viser sig tydeligt i det foreliggende værk. Såvel indledningerne til de to afsnit som kommentarerne til de enkelte kilder er meget præcise ligesom oversættelserne synes tilfredsstillende. Men det er naturligvis en vanskelig for ikke at sige umulig opgave, som Macartney har fået. På 360 sider skal der være plads til et repræsentativt udvalg af i reglen uforkortede kilder til såvel Østrigs som Brandenburg-Preussens historie 1600-1800 samt kommentarer, bibliografi m. v. Naturligvis må et sådant udvalg til en vis grad blive subjektivt og vil kunne kritiseres. Bogen havde utvivlsomt vundet i værdi, om man havde begrænset emnet i tid eller rum, således at nogle flere typer kilder kunne være kommet med, og således at de enkelte emner kunne have fået en mere fyldig behandling.

Da mange af kilderne tidligere kun er trykt i vanskeligt tilgængelige publikationer, og da der er henvisning til supplerende litteratur til de fleste numre, vil bogen sikkert få god anvendelse i universitetsundervisningen. Man kan dog spørge, om det er nødvendigt at oversætte teksterne til engelsk. I hvert fald i det omfang de originale tekster er på tysk, må de læsere, der vil foretage et dybere studium, forudsættes at beherske dette sprog, eftersom næsten al litteratur om perioden er på tysk. Der skal her peges på en lignende serie: *Quellen zur neueren Geschichte*, udgivet af det historiske seminar ved universitetet i Bern, som adskiller sig fra den foreliggende ved at man centrerer kilderne om snævrere emner, som så belyses ved gengivelse af de originale tekster med supplerende tekst- og realkommentar. Efter min opfattelse frembringes der derved et arbejdsredskab af større værdi for såvel undervisning som forskning.

KARL-ERIK FRANSEN

MOSES COIT TYLER: *A History of American Literature, 1607-1783*. Abridged and edited by ARCHIE H. JONES. Chicago and London, University of Chicago Press, 1967. xxii + 357 s. 76 sh. Paperback: 32 sh.

M. C. Tyler (1835-1900) var uddannet på Yale, blev præst og journalist, derpå professor i Engelsk ved Michigan »State« Universitet, og fra 1881 professor i amerikansk historie ved Cornell Universitet. Han menes at have været USA's første professor i amerikansk historie.

I 1878 kom hans *A History of American Literature 1607-1765*, i to bind (ofte siden genudsendt, også i paperback, således i Collier Books ved Perry Miller). Nitten år senere kom fortsættelsen *The Literary History of the American Revolution 1763-1783*, også i to bind. Det er disse fire bind som er blevet forkortede og sammenstillede i ét bind, inden for den af Paul M. Angle redigerede serie *Classic American Historians*.

Tylers pionerarbejde bestod i systematisk gennemlæsning af den litteratur som blev skrevet i de amerikanske kolonier. Det er belles lettres i videste forstand, men dernæst dagbøger, rejseskildringer, historie, prædikener, og stadig mere politisk essayistik. Tyler skrev under inspiration af Sainte-Beuve og Taine. Fra den første lærte han det kronikagtige forfatterportræt, fra den anden lærte han at operere med »race«, »milieu«, og »moment«, ligesom det blev ham naturligt at se på digtning som »dokument« snarere end som »monument«. Med sin tro på ideernes betydning for styring af material-historien kunne han uden vanskeligheder få sin interesse for litteraturen retfærdiggjort. Han præsenterede forfatterne gennem udstrakte citater (montageteknik) ledsaget af vurderende og beskrivende kommentar. Han skrev umiskendeligt under indtryk af hundredåret for USA's Uafhængighedskrig.

Dette bind giver gode portrætter af John Smith, William Byrd, Mather familien, John White, Benjamin Franklin m. fl. Der er gode kapitler om Satiren og Revolutionsårene, om Thomas Jefferson og Uafhængighedserklæringen, og ikke mindst om Loyalisterne – som han mente amerikanerne efterhånden havde moralsk og nationalt råd til at interessere sig for.

Archie Jones har valgt at præsentere Tyler især som den kloge Victoriansk dannede portrætter. Det har sikkert været et godt valg, da det ellers må have været svært at skære i de oprindelige fire bind. Men den ovenfor nævnte Tainske dimension er dog dermed måske nok blevet lidt underspillet, hans modstilling af New Englands milieu og Sydens i 1. bind er således næsten helt gledet ud. Ligeledes hans hovedtanke om Universiteternes betydning for fremvæksten af en særskilt amerikansk kultur forud for den senere politiske frigørelse fra England. – Det er en pædagogisk fint tilrettelagt bog, med en særdeles nyttig introduktion.

ERIK ARNE HANSEN

YELLA ERDMANN: Der livländische Staatsmann Johann Reinhold von Patkul. Berlin, Haude & Spenersche Verlagsbuchhandlung, 1970. 312 s. Ill. 48 DM.

Yella Erdmann har tidligere i en række tidsskriftafhandlinger beskæftiget sig med forskellige sider af Patkuls politiske virksomhed. Den foreliggende biografi bygger såvel på egne som på andre forskeres arbejder, og forf. har benyttet både trykt og utrykt kildemateriale fra adskillige landes arkiver, herunder de meget omfattende Schirrenske samlinger i Riksarkivet, Stockholm.

I hvilken grad bogen bygger på det ene eller det andet er dog umuligt at fastslå, da forf. fuldstændigt har givet afkald på enhver form for noteapparat af hensyn til fremstillingens læselighed. Da der end ikke findes generelle henvisninger til det benyttede kildemateriale efter de enkelte kapitler, er man helt ude af stand til at afgøre, i hvor høj grad der er tale om et egl. videnskabeligt arbejde. Forf. forsikrer om, at bogen ikke er en roman, og at den ikke er fantasi-fuldt udsmykket. Så vidt man kan skønne er dette i det store og hele rigtigt, men man er som sagt afskåret fra en bedømmelse heraf.

I forordet skriver forf., at bogen viser den historiske rolle, Patkul spillede for Ruslands indtræden i de europæiske stormagters række. Det skal forstås sådan,